

Dva životopisy českých historiků husitství

Jaroslav Hrdlička, Historik a diplomat Vlastimil Kybal

Karolinum, Praha 2020, 403 s., ISBN 978-80-246-4609-1

Jaroslav Hrdlička, Historik František Michálek Bartoš

L. Marek, [Chomutov] 2023, 432 s., ISBN 978-80-88380-13-9

Historik a teolog Jaroslav Hrdlička, působící na Husitské teologické fakultě, se dlouhodobě zabývá životními osudy historiků husitského věku Vlastimila Kybala a Františka Michálka Bartoše. Již dříve jim věnoval řadu článků a monografií, takže dvě další, vydané v letech 2020 a 2023, lze považovat za završení tohoto jeho badatelského tématu. Přestože práce dělí od sebe několik let a v mnoha ohledech jsou koncepčně identické, v jiných parametrech se značně liší. Je to patrně dáno i faktem, že monografii o Kybalovi vydalo univerzitní nakladatelství Karolinum a prošla přes posudky odborných recenzentů, zatímco práce o Bartošovi je nerecenzovaná a vydaná nakladatelstvím, které vydává jakékoliv práce pedagogů výše zmíněné fakulty (Bartoš vyšel jako 88. svazek řady *Pontes Pragenses*).

Kybalovská monografie sestává ze dvou oddělených částí, zachycujících život a dílo tohoto historika. Jeho život (s. 16–290) je vyličen víceméně chronologicky s drobnými odbočkami, zaměřujícími se na vztahy s konkrétními lidmi, např. Rudolfem Urbánkem, Tomášem Garrigue Masarykem nebo Josefem Pekařem. Velká pozornost je věnována Kybalovým studijním letům, ovšem studium samotné je pojato převážně na základě materiálů v Kybalově osobním fondu v Národním archivu. Zcela určitě by bylo možné uvést studium do širšího kontextu, a to i na základě materiálů z Archivu Univerzity Karlovy, a zjistit více o samotných přednáškách a přednášejících. Na základě matrik a katalogů posluchačů by bylo možné dohledat, kdo byli Kybalovi spolužáci. Po absolvování studia se Hrdlička soustředil na Kybalovy středoškolské pedagogické aktivity a pokusy o habilitaci, které přes mnohé peripetie dosáhl, a na profesuru. Souběžně Hrdlička vložil do tohoto období kapitoly týkající se Kybalových studijních cest a členství v odborných společnostech. Kybalovo zklamání z vědecké práce na univerzitě jej přivedlo (i díky stykům s představiteli československého státu) na dráhu diplomata, působícího v Itálii, jižní Americe a posléze ve Španělsku a po krátkém návratu na univerzitu i v Mexiku. Již méně prostoru je věnováno Kybalovu válečnému exilu ve Spojených státech amerických, krátkému návratu do Československa a posledním letům života dožitým opět v Americe. Důvodem je zejména fakt, že většina Kybalova osobního fondu, uloženého v Národním archivu, vznikla v čase před 2. světovou válkou a zdroje poznání závěru Kybalova života jsou již torzovité. Velice málo se dozvídáme o Kybalově rodinném životě, manželství s Mexičankou Anou Saenz a o synech Dalimilovi a Milíčovi, kteří se v knize jen mimoděk mihají, takřka jako kdyby celý Kybalův život sestával jen z vědecké a diplomatické práce. Oddíl knihy zabývající se Kybalovým dílem je poměrně skromnější (s. 291–371), a spíše než o interpretaci jeho děl se jedná o vyličení jejich osudů ve světle Kybalových zápisků a korespondence. Nejvíce prostoru ovšem není věnováno Kybalovým stěžejním pracím o Matějovi z Janova a Janu Husovi, nýbrž spisu *Arnošt Denis a Bilá Hora*, k němuž měl Hrdlička patrně nejvíce pramenů. Knihu uzavírá abecední soupis Kybalových prací, včetně novinových článků, bylo by však možná vhodnější členění díla podle roků a v jejich rámci abecedně pro přehled, čím se Kybal v kterém období svého života zabýval.

Kniha o F. M. Bartošovi překvapí čtenáře hned při prvním prolístování velikostí písma, díky němuž obsahují některé strany pouhých několik řádků a není to vždy způsobeno naddimenzovaným poznámkovým aparátem. Poměrně rozpačitě působí úvodní kapitola, která měla pravděpodobně shrnovat dosavadní bádání o Bartošovi. Zatímco v případě Kybala je obdobná kapitola poměrně střízlivá a odkazuje pouze na texty vyložené biografického rázu, v případě textu o Bartošovi je zmíněna téměř každá významnější práce o husitství, která od Bartošových časů vznikla a cituje jeho práce. Bylo by možná snazší uvést práce o uvedeném období, které na Bartoše nijak nenavazují, pokud takové vůbec existují. Oproti Kybalovské monografii je práce o Bartošovi rozčleněna do tří nestejně velkých oddílů. První se věnuje Bartošovu životu s důrazem na jeho vědeckou činnost. Stejně jako v případě Kybala i zde je klasická chronologicky pojatá narace přerušována drobnými exkurzemi, týkajícími se Bartošových vztahů s přáteli a manželkou nebo členství v odborných společnostech. Navzdory neúspěšným snahám o ukotvení se na Filozofické fakultě Bartoš přeci jen dosáhl místa v univerzitním prostředí, a to na Husově československé evangelické fakultě bohoslovecké. Stejně jako v případě Kybala i zde práce působí dojmem, že mimo svých vědeckých aktivit neměl Bartoš prakticky žádný jiný život. Vzhledem k napjatým vztahům mezi Bartošem a jeho manželkou, neúspěšně toužící po rodině a Bartošem donucené ke vzdání se práce učitelky, se však zde oproti Kybalovi zdá, že je tento předpoklad blízký skutečnosti. Na rozdíl od monografie o Kybalovi byl Hrdlička u Bartoše, co se týče pramenné materie, ve výhodě, neboť jeho osobní fond je dochován celistvěji, a to pro celé období života až do Bartošovy smrti. V poměru k práci o Kybalovi je v Bartošovské monografii více prostoru pro zhodnocení historikova díla, které tvoří druhou část monografie. Bartoš není představen pouze jako historik husitství, nýbrž je pojednána širší jeho badatelských zájmů od raného středověku až po osvícenství. Zvláštní pozornost zasluhuje kapitola zdůrazňující význam F. M. Bartoše pro formování Jihočeského sborníku historického, který sám považoval za prvořadé periodikum pro výzkum husitství. Poněkud nepochopitelně je jako třetí část knihy vydělena série krátkých kapitol o Bartošových stycích se zahraničními historiky (ve dvou případech ze čtyř se však jedná o historiky českého původu žijící ve Spojených státech, totiž V. Kybala a M. Spinku, dva zbývající jsou S. H. Thomson a Paul De Vooght). Těžko určit, co vedlo autora k takovému vydělení, když se klidně mohlo jednat o podkapitoly v rámci Bartošova životopisu, jako je tomu v případě posuzování vztahů s jinými osobami. I Bartošova monografie je opatřena bibliografickou přílohou, která je stejného charakteru jako v Kybalově případě.

Obě životopisné knihy si jistě zaslouží pozornost a pro zájemce o českou historiografii se zvláštním důrazem na studium dějin husitství se stanou základním kamenem poznání těchto dvou významných osobností. Konceptně jsou práce téměř shodné, ovšem Kybalovská práce je mnohonásobně zdařilejší. Monografii o F. M. Bartošovi by prospělo, kdyby některé její části byly zpracovány jinak.

Jan Boukal

doi: 10.14712/23365730.2024.13